

Да ги трошиме или да се самовработиме: Докази од користењето на приватните трансфери во Македонија, со фокус врз возраст, пол, етничка припадност и географија¹

Овој проект е заедничко регионално истражување спроведено од страна на Универзитет Американ Колеџ Скопје, партнерот ЦЕДАР од Сараево и индивидуални истражувачи од Косово, со поддршка од Регионалната Програма за Унапредување на Истражувањето од Швајцарската Развојна Агенција и Универзитетот од Фрибург.

На почетокот на 21^{ми} век проценето е дека околу 3% од светската популација живее и работи надвор од земјата на раѓање. Износот на пари што овие луѓе ги праќаат во нивните матични земји е огромен. Во 2012, се проценува дека приватните трансфери во земјите во развој ќе надминат 400 милијарди долари. Ова е троструко зголемување, од 77 милијарди долари во 2000 година и 21 милијарди долари во 1990 година. Износот на пари што земјите во развој го добиваат преку приватните трансфери е неколку пати повисок од износот на официјалната развојна помош. Во многу земји тој износ е повисок и од износот на странските директни инвестиции.

Работите не се многу поразлични ниту во Балканските земји, вклучително и во Македонија. Од 2004 година, приватните трансфери во Македонија во просек изнесуваат 4% од БДП,

¹ Ова е извадок од целокупниот проект насловен: „Да ги трошиме или да се самовработиме: Докази од користењето на приватните трансфери во Македонија, Босна и Херцеговина и Косово, со фокус врз возраст, пол, етничка припадност и географија“. Носител на проектот е д-р Марјан Петрески од Универзитетот Американ Колеџ Скопје, а членови на македонскиот тим се м-р Бранимир Јовановиќ од Народната банка на Република Македонија и истражувач од Универзитетот Тор Вергата Рим и м-р Деспина Петреска, економски аналитичар во истражувачкиот центар “Finance Think”.

приближно исто колку и приливите од странски директни инвестиции. Покрај тоа, нивниот нагорен тренд се одржува и покрај неодамнешната криза – во 2008, пред кризата, тие изнесуваа 277 милиони евра, додека во 2012, после кризата, се очекува да изнесуваат околу 300 милиони евра.

Макроекономските импликации од македонските приватни трансфери се релативно добро познати – тие се значаен извор за финансирање на дефицитот на тековната сметка и централната банка ги следи внимателно, со цел да се осигура дека ненадејни промени во нив нема да ја загрозат макроекономската стабилност. Микроекономските импликации од приватните трансфери, пак, се помалку познати.

Заради тоа, Универзитетот Американ Колеџ Скопје, во соработка со Центарот за Економски Развој и Истражување, Сараево, со великодушна финансиска поддршка од Регионалната Програма за Унапредување на Истражувањето од Универзитетот од Фрибург, Швајцарија, спроведе истражувачки проект со цел да ја истражи улогата на приватните трансфери за **сиромаштијата, нееднаквоста и самовработувањето** во Македонија, Босна и Херцеговина и Косово. Посебно внимание беше посветено на ефектот од неодамнешната финансиска криза врз овие врски, како и на разликите помеѓу руралните и урбаните домаќинства и домаќинствата со различна етничка припадност, како и различната возраст и пол на главата на семејството. Истражувањето за секоја од трите економии беше направено врз база на две анкети за домаќинства, една пред и една после кризата, со употреба на економетриски техники.

Бројот на семејства кои примаат приватни трансфери во Македонија се зголемил после кризата, од 16% на 21%. Просечната вредност на приватните трансфери исто така се зголемила, од 1990 на 2070 евра годишно (во константи цени). Поверојатно е дека руралните и Албанските домаќинства примаат повеќе приватни трансфери, и пред и после кризата.

Во врска со нашите главни истражувачки прашања, анализата покажа дека приватните трансфери навистина ги намалуваат социјалните разлики. Тие ја намалуваат сиромаштијата – семејствата кои примаат 2000 евра повеќе приватни трансфери годишно, имаат 5% помала веројатност да западнат во сиромаштија, иако се чини дека кризата го запре овој ефект. Исто така, се покажа дека приватните трансфери ја намалуваат нееднаквоста во доходот, особено за време на кризата – Gini коефициентот во анкетата од 2012 година изнесуваше 0.35, но истиот би бил 0.38 доколку семејствата не би добивале приватни трансфери. Се покажа дека

приватните трансфери имаат позитивен, иако мал ефект и врз самовработувањето – семејствата кои добиваат 2000 евра приватни трансфери годишно имаат 1% повисока веројатност да започнат сопствен бизнис.

Овие резултати за позитивната улога на приватните трансфери во намалувањето на социјалните разлики во Македонија се добиени во време кога економските истражувачи пишуваат се` повеќе и повеќе за сиромаштијата и нееднаквоста, и кога разговорите за инклузивен раст се најдоа на врвот на агендите на носителите на глобалните политики, како Светската Банка, Европската Комисија итн.

Заради тоа, ве покануваме да учествувате на тркалезната маса на која ќе го презентираме целокупното истражување и резултатите од него. Се надеваме дека ќе придонесете со важна дискусија и коментари.